

[Over:] Het eiland en andere gedichten

door Hilde Neus

De nieuwe bundel van Michiel van Kempen 'Het eiland en andere gedichten' is een zeer persoonlijke neerslag van afscheidsmomenten. Momenten die wij als mensen allen kennen, en ondanks dat er dus heel eigen details kunnen worden ingevuld, is afscheid nemen universeel. Is het cultureel bepaald? Wellicht, maar door het wandelen onder de palmen, wat Michiel jarenlang heeft gedaan, blijft er wat schaduw van die grote bladeren op hem vallen, waar hij zich niet van kan ontdoen.

Het eiland is het eerste gedicht in de bundel, een ode aan Curaçao. Mij verbaasde dat enigszins, omdat ik Michiel toch eerder associeer met Suriname. Hier heeft hij in de jaren '80 lesgegeven op het havo aan de Margrietstraat. Hier streek hij neer als leraar, na de studie Nederlands aan de universiteit van Nijmegen. Hij begon met een literaire rubriek in *De West*, die een jaar of wat later overging in de Literaire Pagina van *de Ware Tijd*. Deze maand is deze rubriek de 35ste jaargang ingegaan. Michiel verzamelde literair werk van schrijvers die hij in Paramaribo ontmoette, en kreeg uitgevers in Nederland zo ver dat ze dit in bloemlezingen en verzamelbundels publiceerden. In een vroeg stadium haalde hij ook zijn meest spraakmakende recensies bij elkaar in 'De knuppel in het hoenderhok.' Veel verzamelde gedichten gaf hij uit in 'Spiegel der Surinaamse Poëzie' (1995), wat in Paramaribo werd gepresenteerd in een theatervoorstelling geregisseerd door Sharda Ganga. Hieruit sprak al meteen de grote mate van versurinamisering waarmee hij zijn werk doorspekte. Geen kip, maar een hoender. Terug in Nederland promoveerde hij op 'Een geschiedenis van de Surinaamse literatuur'. Twee vuistdikke handelsuitgaven waarin hij alles wat er in Suriname en over Suriname aan boeken te vinden was heeft opgenomen. Aanvankelijk, in de koloniale periode natuurlijk voornamelijk reisbeschrijvingen, journalen en een verspreid toneelstuk. Later de moderne schrijvers, en hun profielen, tot ongeveer 2000. Het wordt tijd voor een aanvulling. Wilt u Van Kempen, hoogleraar Caribistiek, zelf een klein college horen geven over de huidige poëzie uit de West? Ga dan naar de podcast: <https://www.nporadio1.nl/de-nieuws-bv/onderwerpen/66987-2020-10-27-ritmische-poezie-en-de-pijn-van-slavernij-een-lesje-caribische-literatuur>

En nu heeft van Kempen zijn weer een poëziebundel. In het tweede deel, getiteld *Eilanden*, richt hij zich tot de voormalig Nederlandse Antillen en tot Suriname, maar ook het eiland waarop de Bijlmer drijft, en nog kleiner, de klas waar Van Kempen later les gaf. In het deel *Stupor Mundi* zijn gedichten over religie opgenomen. Een thematiek die van Kempen nogal heeft geraakt schijnt te hebben, in die zin dat de verzen doorspekt zijn met hypocrisie.

Efemeer is de kwaliteitsbepaling tussen twee mensen in een liefdesrelatie.

Efemeer betekent: van korte duur, vergankelijk, voorbijgaand, en wordt vooral in de plantkunde gebruikt voor een plant die zich op een bepaalde plaats slechts zeer kort kan handhaven. Hoe relaties teloor kunnen gaan weet de auteur. De metafoer van zijn eigen woning, in 'Twee huizen', herinnert aan hoe de mens in een deel zijn hoofd laat spreken, door middel van de bibliotheek, en kennis. En in het andere deel spreekt het hart: de foto's van de geliefden, het beeld van het nieuwe leven.

De afdeling *Genen* spreekt van de vader en de moeder, die beiden hun sporen hebben nagelaten in de zoon, maar hem ook hebben gemaakt tot wat hij in het heden is. Zijn relatie met hen is door de tijd heen veranderd. Met zijn ouder worden, en hun naderende einde, is hij milder van toon, begrijpt hij hun falen als ouders, hun falen als mens. Wellicht omdat hij nu beseft dat je je uiteindelijk ook bij je eigen falen neer moet leggen.

In *Verzoeken geen rouwbeklag* keert Michiel van Kempen weer deels terug naar de tropen, in zijn eulogieën voor enkele Surinaamse schrijvers die vorig jaar zijn overleden. Opvallend hier is dat hij poëzie voor hen schrijft en hen toezingt in hun eigen stemkleur. Dat ontroert, want het laat zien dat hij kan invoelen, hun werk goed kent en de ruimte en moeite neemt om deze grote Surinamers een afscheid te bezorgen, zo waardig aan hen.

Michiel van Kempen. *Het eiland en andere gedichten*. 2020, Haarlem: In de Knipscheer. Met foto op omslag van Nicolaas Porter (*Sancta mater nostra*). ISBN 978 90 6265 796 4

Bron: *De Ware Tijd Literair*, zaterdag 12 december 2020

Harba lori fa

Schuif open het zwart gordijn
zodat licht je op de ogen stuift
harba lori fa
er staat wat te gebeuren

Dit zijn de eerste strofen van het gedicht *Van Tilburg* (p.19). De katholieken onder ons weten dat de fraters van Tilburglang in de tropen hun evangelie hebben gepreekt. Maar harba lori fa??

Zowel Michiel van Kempen als ik zijn in Brabant opgegroeid met het lied 'Harba lori fa', een lofzang op Jan de Eerste (1254-1294), de meest tot de verbeelding sprekende hertog.

*Toen den Hertog Jan kwam varen
Te peerd parmant al triomfant.
Na zevenhonderd jaren,
Hoe zong men t' allen kant:
Harba lorifa, zong de Hertog,
Harba lorifa.
Na zevenhonderd jaren
In dit edel Brabants land*

De tekst van het lied stamt uit 1947 en is van de hand van de priester Harrie Beex. Hij was geïnspireerd door de gereconstrueerde hertogsbeelden op de Sint-Janskathedraal in Den Bosch. De woorden uit het refrein: *Harba lori fa*, werden door Jan I gebruikt in zijn lied "Eens meien morgens vroe", het bekendste van zijn liefdesgedichten. Ze zouden afkomstig zijn uit de taal van de troubadours uit de Provence (Zuid-Frankrijk). *Herba flors fa* (l'herbe fait des fleurs): het kruid staat in bloei.

